

Zdanie Kommissyi Skarbu Koronnego w Materji Monetney.

WEzwana Kommissya Skarbowa, na przeżoenie Prześwietney Stannow Rzeczypospolitey Delegacyi zdania swiego, coby o wniesioney do tey Izby y iuz uprojektowaney pedis monetarii rozumiała odmianie; taką iaką iey strawione na uslugach Skarbowych ośmioletnie poznać dało doświadczenie, czyni remonstracyą.

Cieszycby się raczey potrzeba, a nie skarżyć, że w osmym przynajmniej roku, uparte dotąd, a bardziey przyzwyczajeniem, niżeli poznaniem rzeczy rządzące się Publicum, przytąpiło do poddania się, iuz w roku 1766. postanowionemu prawu, y że, choć nie wczesnie y ze szkodą swoią, nalezyty Kraiowey Monecie przywrocilo szacunek. Mowię ze szkodą swoią: bo gdyby zaraz od ustanowienia pedis Monetarii Czerwone Złote w prawney swoiey po 16. Złoty y $\frac{3}{4}$ chodzily evaluacyi, nie byłaby ta dobra, Kraiowa, srebrna Moneta po więkzsey części wyszła za granicę. Ktozby bowiem iezdził kilkadziesiąt mil zmieniać Czerwone Złote do Poltki, gdyby tylko to dostał za nie, co ony warte? ktozby prożno na to koszt y fatygę łożyl? Ale, iak prędko wiedział, że pięć srebrnych groszy więcey dostanie, iak wart Czerwony Złoty; cō uczyni około siedmi od sta, pobudził ten zyfk Zydow, prożniakow y lichwiarzy do pieniężnego handlu y wyprowadzenia Monety, za źle opatrzoną granicę. Nie Uniwersał więc Kommissyi Skarbowey, szczegulnie do Offycyalistow po Komorach będących wydany, z ostrzeżeniem, aby w cenie przez prawo ustanowioney, brali Czerwone Złote; przywiódł do tego Publicum; że w tym czasie, od kilkoletniego uporu odstąpiwszy, przyięło przez prawo wynalezioną wartość Czerwonego Złotego. Bo zkądzeby temu Publicum w tym momencie takie ślepe posłuszeństwo obwieszczaniu Kommissyi, ktore przez ośm lat, ani na naysważnieysze Rzeczypospolitey ustawy, ani na tylokrotnie powtorzone teyże samey Kommissyi Uniwersały nie zważało.

Musi tedy bydz przyczyna, ktora determinowała pospolstwo, do zmieniania y brania Czerwonych Złoty w cenie przyzwoitey, w cenie, przez ustanowienie Monety Kraiowey określoney; ta zaś przyczyna iest nie inna, iak niedostatek srebrney Monety, a niedostatku tego zródło, nieposłuszeństwo ustawom Rzeczypospolitey. Należało by więc raczey, uchwycić ten moment, w ktorym uporczywy dotąd, a teraz szkodą publiczną do posłuszeństwa prawu wyćwiczony gmin, zaczyna bydz powolnieyszym; a niżeli odmieniać prawo w ten czas, kiedy nayskutecznieysze onego y naysważnieysze zaczyna się wykonanie.

Ze pes Monetarius Anni 1766. co do proporcji metallow między sobą, co do wagi y ligi każdego gatunku Monety srebrney, co do porownania proporcji metallow w Kraiu naszym, z proporcją tąż w Sąsiedzkich Państwach zachowaną, iest z należytą pilnością postanowiony. Na to Kommissya Skarbowa dokładnie wykalkulowane pokłada dowody pod tytułem: *Obiaśnienie pedis Monetarii.*

Co do tey propozycyi: *Ze tą samą proporcją między metallami zachowanyszy, same tylko gatunki Monety srebrney tak postanowić, aby ośmnaście Złoty nie więcey iak Czerwony Złoty ieden warte były, to*

ieść 16. $\frac{3}{4}$ Złotych stopimwszy, zrobić z nich nowych 18. Złotych. Nie wcho-
dząc w to, czyli in Anno 1766. kiedy Rzeczpospolita stanowiła pedem
Monetarium, lepiej było wziąć sistema teraz proponowane, czyli to,
które aktualnie przyięła. Należy tylko ex Officio Kommissyi Skarbo-
wey przełożyć, iakie nieprzyzwoitości y zże dla Rzeczypospolitey kon-
sekwencye wynikają z odmiany pedis Monetarii. A nayprzod:

Gdyby przyszło do przetapiania aktualnie teraz kursującej Mo-
nety, y robienia z nich insze species w proporcyi 18. Złotych do Czer-
wonego Złotego, poprzedzićby musiało zniżenie onych wartości, w
ktoreby wchodziły do Mennicy, aby ztąd kosztu nieuchronne Men-
niczne, nadgrozdzone były, co, oczywistą stratę właścicielow, utysko-
wania Publici, y pewny dyskredyt zaciągnęłoby na Rzeczpospolitą; a
czego się naywięcej obawiać potrzeba, zamiast do Mennicy Kraiowej,
zapewneby do Zagranicznych wyprowadzone były, tak, iak się z sta-
rą zredukowaną Monetą stało, mimo naysciślejszego dozoru Kommis-
syi Skarbowey.

Powtore. Ze ten, który przed odmienieniem pedis Monetarii
powierzył drugiemu Summy Złotych Polskich, iakieykolwiek, odbie-
rając po uczynioney odmianie tę samę Summę in valore numerario,
traciłby 7. procentu in valore intrinseco, iako się to per calculum
oczywiście dowodzi w przyślączonym tu *Obiaśnieniu pedis Monetarii.*
A ztąd wielkie straty w Kapitałach, iuż nie w gotowiznach (boby te
mnieysze były) ale w wielkich y licznych Kapitałach, ktore in com-
mercio sociali z rąk do rąk poprzehodziwszy, znaczne za sobą y mil-
lionami nieofszacowane ciągną utraty, y zamieszania. Głos słyszany
w gminie: *Co mnie do tego, że będę miał lepszą lub gorszą Monetę,*
byłem tylko miał tę liczbę Złotych, którą chcę; może się obeysć bez od-
powiedzi; bo Prześwietna Delegacya, z wyboru Mężow, biegłością
w rzeczach y Patriotyzmem zaszczyconych złożona, sama uzna, co to
zdanie warte, bez ewaluacyi onego.

Zostaie ieszcze objaśnić Prześwietney Delegacyi, że podwyższe-
nie złotówek do 32. groszy poł złotówek do 16. a srebrnych groszy
do ośmiu miedzianych sprawiłoby więkzsz zamieszanie, trudności, nie-
pewność kursu, y insze ztąd wynikające nieprzyzwoitości. Bo nay-
przod, położywszy cenę Czerwonego Złotego złotych 18. a wypłaca-
jąc one złotówkami, dwiema groszami podwyższonemi, przychodziło-
by kłaść za Czerwony Złoty ieden, Złotych 16. groszy srebrnych
trzy, y groszy miedzianych cztery. Jeżeliby tedy takowa ustawa wy-
konana była, tedy dodawane na każdym Czerwonym Złotym grosze
miedziane cztery, byłyby gratis, y nad wartość Czerwonego Złote-
go dawane; jeżeliby się zaś dyspensowało Publicum od dodawania tych
czterech groszy, tedy wrocilibyśmy się tam, zkądśmy tanto conatu
wynieść chcieli, to jest do płacenia tylko 16. Złotych y 3. srebrnych
groszy za Czerwony Złoty; y tylkoby się niestałość w naydalikatniey-
szych dobrego rządu materyach w zysku została. To zaś naypodobniey-
sze jest do prawdy, że Publicum albo leniące się, albo nieumiejące
kalkulować takich złotych, ktoreby dwa grosze zrosze z sobą nosiły,
udawałoby złotówkę za złoty, a tym sposobem, wpadłoby w pier-
wsze błędy dawania 18. złotówek za Czerwony Złoty, coby pocią-
gnęło za sobą wyprowadzenie srebra za Granicę y narzucenia złota
do Polski, zgoła wżyskie abusus, ktorekolwiek ruinę Oyczyźnie przy-
noszą.

Zaczym te uwagi Kommissya Skarbowa przełożywszy, spodzi-
wa się, że Prześwietna Stanow Rzeczypospolitey Delegacya, nie ze-
chce pufzczać losu Oyczyzny, na burzliwe y ostatnią klęską grożące
konsekwencye, z odmienienia raz dobrze ustanowionego pedis Mone-
carii,

tarii, ale raczey zostawiwszy iuż ustanowioną Monetę w takim kurfie, iaki z natury swoiey mieć powinna, pacatam & opulentam reddet Rempublicam.

Konfkwencye wynikające z podwyższenia Złotego do Groszy 32.

Zostawiając Monetę w walorze, w którym ją ustanowiła Konstytucya 1766. ktokolwiek bierze, tą Monetą, Złotych 80. bierze Srebra czystego Grzywnę iedną.

Podniosszy Złoty do 32. groszy, ktokolwiek brałby, tak podniesioną Monetą, Złotych 80. nie brałby tylko 75. Złotowek, ktoreby się rachowały na Złotych 80.

Złotowek 75. trzymają Srebra tylko 15. łotow. Kto tedy dzisiaj, z iakiegokolwiek procentu, bierze Złotych 80. bierze Srebra Grzywnę iedną; to jest: 16. łotow; za podniesieniem Monety według Projektu, ktokolwiekby brał, z iakiegokolwiek procentu, Złotych 80. nie brałby Srebra tylko łotow 15.

Strata ta szesnastego łota na grzywnie Srebra, ciągnie za sobą stratę szesnastego grosza na wszelkich intratach; y strata ta wynosi procentu blisko 7. od sta. Na Złotych 80. strata wynosi Złotych 5. na Złotych 100. strata wyniesie Złotych 6. $\frac{2}{7}$. albo Złotych 6. groszy 20.

Konfkwencye wynikające z bicia nowej Monety według Projektu.

Tę samą stratę prowadzi za sobą bicie nowej Monety, stosowany do projektowanego podniesienia starey, y do utrzymania Czerwonego Złotego w cenie 18. Złotych rachunkowych.

Biając Monetę, iakąby za Czerwony Złoty można było dać sztuk 18. ktoreby zwano *Złoty Polski*, trzebaby z grzywny Srebra bić nowych tych Złotych sztuk 85. $\frac{1}{7}$.

Ktokolwiek ma dzisiaj, albo bierze dzisiaj, z iakiegokolwiek dochodu, bądź prowizyi, bądź czynszu, bądź inney intraty, Monetą terażniejszą Złotych 80. bierze w tej Monecie grzywnę, albo 16. łotow Srebra.

Ktoby projektowaną nową Monetą brał Złotych 80. nie brałby iuż grzywny Srebra, ale brałby go tylko łotow 15. Dzisiaj, Złotych 5. trzymają łot Srebra; nową Monetą łot Srebra nie znajdowały się aż w Złotych 5. $\frac{1}{7}$. W Złotych 80. nowej Monety nie znajdowałyby się, tylko 15. łotow Srebra.

Na Złotych ośmdziesiąt, byłoby zawsze straty Złotych pięć, a na Złotych 100. byłoby zawsze straty blisko siedm Złotych. Takim podwyższeniem Monety zmniejszają się pospolicie wszystkie dochody.

Dalsze konfkwencye wynikające z projektowanej odmiany.

Odmiana projektowana *Pedis Monetarii* sprowadziłaby inną ieszcze stratę dla Obywatelów. Nowe bić miane Złotowki waloru 30. groszy, lekcieyszeby były w Srebrze około 4. granami, (b) od dawniey-

E 2

(b) Złotowka dzisieysza trzyma Srebra granow 57. do 58. Złotowka nowa trzymałaby go tylko granow 54.

wnieyszych, ktorym danyby był walor groszy 32. y tak o innych gatunkach Monet do proporeyi. Nowa ta Moneta nie różniaby się dosyć od dawney; y kurs ten spolny obydwóch Monet w Krolestwie byłby często przyczyną omyłek y szkody. Dla uniknienia tey inkonwienieney stałoby się nieuchronną potrzebą przetopić y przebić całą Masę pieniędzy Srebrnych cyrkulujących dziś w Kraiu.

Przetopienie to, nie mogłoby bydź bez straty każdego muszącego oddawać Monetę dawną do Mennicy, gdzie koszt na przebicie iey trzebaby nadgradzać. Kto dzisiay da do Mennicy Grzywnę Srebra, chcąc za nią Monety, dadzą mu za nią Złotych 78. $\frac{2}{7}$. za *Stempel*; to iest: za koszt Menniczny, odciągają Złotych 1. $\frac{1}{4}$. Uczyni to trochę więcey iak 1. $\frac{1}{4}$. od sta. Nowy ten deces, pochodzący z nieuchronnego przetopienia dawney Monety, ponosiliby Obywatele; a oprócz tego, łożenie kosztu na odwożenie dawney Monety do Mennicy Warszawskiej, z wszystkich stron Krolestwa, powiększyłoby ieszcze tę szkodę.

Uwagi te nad projektowaną odmianą w Monecie Krajowej, zdało się przywoićo przełożyć Prześwietney Subdelegacyi, ażeby widziały y roztrząsnęła iaką uskutecznienie Projektu tego sprawiłoby odmianę y deces w fortunach Obywatelów.

